

Onderwerpen uit de Westzaanse geschiedenis

door WILLEM TIP/deel 38
beeld: Digitale Beeldbank

Zaanse bedrijvigheid

Postbodes met handkar.

Teken van het groeiende Westzaanse zelfbewustzijn was ook het streven naar een eigen postkantoor. Een dorp met groeiende industrieën moest toch een eigen postkantoor hebben. Het kon niet zo zijn dat grote bedrijven voor een postbus waren aangewezen op een andere plaats. De eerste aanzet rond 1900 was de vestiging van een hulp-postkantoor. Dat kwam op de hoek van de zojuist aangelegde Raadhuisstraat. De Westzaanse industrie verdiende echter meer. Het einddoel was een echt postkantoor met volledige dienstverlening. In 1909 kocht de Post een stuk grond bij het raadhuis (nu het Reghthuys). Hier zou het nieuwe postkantoor moeten verrijzen. Van de Westzaanse industrielen werd echter eerst nog enig geduld gevraagd. Het duurde bijeengenomen nog ruim drie jaar voordat de Post werkelijk een bouwaanvraag indiende. Uiteindelijk begon de bouw in 1913. Het postkantoor werd meteen ruim bemeten. Er kwamen een paar loketten naast elkaar om de klan-

ten snel te kunnen bedienen. Erachter was een flinke sorteerruimte. Elke dag haalde men de post van de trein in Koog-Zaandijk. Aanvankelijk gebeurde dit nog lopend per handkar. Later beschikte de post over sneller vervoer. Twee bestellingen per dag verzorgde men. Ook op zondagochtend werd nog besteld. Het bestellen was overigens zeker in de wintermaanden niet eenvoudig. De Westzaanse straatverlichting was schaars. Slechts hier en daar pinkte een olielamp. De bestellers droegen daarom zelf een lantaarn bij zich. 'Na afloop van de dienst mag de lantaarn naar huis worden meegenomen, tenzij anders bepaald is.'

De grote groei waarvan men bij de bouw was uitgegaan zou in de oorlog echter een halt worden toegevoerd. Het Westzaanse postkantoor was te groot en bleef dat ook. In de bijvertrekken zou men in de jaren vijftig een politiepост vestigen en nog later een architectenbureau. In 1988 kwam het gebouw na 75 jaar nog een keer in aanmerking voor een opknapbeurt. Een feestelijk vlugschrift verscheen bij die gelegenheid waarin het optimisme van het jaar 1913 nog een keer opklonk: 'Rijksgebouw. Ingang publiek, wachtkamer met cel, kantoorlokaal, telefoonvertrek, bestellerskamer, dienstingang, 2 privaten, bergplaats voor brandstoffen en karren. De woning bevat boven 4 kamers met keuken, zolder met 2 kamers. Kelder. Tuin met vruchtboomen. Waterleiding. Verlichting petroleum. Westzaan is in de lengte gebouwd met weinig wandelwegen. Het spoorwegstation Koog-Zaandijk is een goed half uur gaans. De bevolking is vooruitstrevend. Voor een zwak gestel is West-

zaan niet aan te raden: moerassig! Vreemdelingen lijden hier nogal aan koorts. Levensmiddelen zijn duur, belasting is tamelijk, onderwijs vrij goed. Op 35 minuten afstand een R.K. kerk.'

Noch de fabrikanten, noch de arbeiders leken zich in 1913 erg bezorgd te maken over de onrust over de grens. Spanningen waren er te over. Sinds de oorlog van 1871 heerste er wantrouwen tussen Frankrijk en Duitsland. Bij de strijd om koloniën in Afrika kwamen alle grote Europese landen elkaar geregeld tegen. De spanningen leken echter beheersbaar. Er lagen verdragen en afspraken. Men dacht en sprak liever over de komende wereldvrede. In Den Haag vonden Vredesconferenties plaats waarbij iedereen elkaar nog eens zag. In 1913 werd het fraai uitgeruste Haagse Vredespaleis geopend. Een oorlog zoals in 1871 was te vermijden, dacht men. Sommigen meenden zelfs dat een nieuwe Europese oorlog niet zozeer een naderende ramp was maar meer een soort reinigingsmiddel. Na de weelderige jaren rond de eeuwwisseling zouden de geesten mogelijk behoefte hebben aan een nieuw en meeslepend doel. Intussen werden buiten de vergaderzaal de messen geslepen. In Oost-Europa giste het. Na een aantal oorlogen in de Balkan viel in 1914 de lont in het Oostenrijks-Hongaarse kruitvat. De Eerste Wereldoorlog diende zich aan. Met verstreckende gevolgen, ook voor de Zaanstreek.

Het Vredespaleis in Den Haag.

Het postkantoor in Westzaan.